

GEMİ ACENTESİ ÜCRET TARİFESİ VE BUNA AYKIRILIĞIN YAPTIRIMI

Hacı KARA*

ÖZET

Acentelik kavramı ve acentenin tabi olduğu esaslar Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıntılı olarak yer almaktadır. Kanunda; taşıma, deniz ticareti, sigorta, turizm gibi alanlara ilişkin özel düzenlemelerin saklı olduğu belirtilmektedir. Deniz ticaretinin nevi şahsına münhasır özelliğinden dolayı, denizcilikle ilgili önemli faaliyetler icra eden gemi acenteleri hakkında muhtelif tarihlerde özel düzenlemeler yapılmıştır. Gemi acenteleri en son 5/3/2012 tarihli Yönetmelikle düzenlenmiştir. Yönetmelikte, gemi acenteleri tanımlandıktan sonra, acentelerin yeterli şartları, izin belgeleri ve hizmet esasları belirlenmiştir.

Yapılan düzenlemede ayrıca gemi acentelerin uygulamak zorunda oldukları ücretler ve buna uyulmamasının yaptırımları belirlenmiştir. Ücrete dair bu düzenleme, büyük ölçekli acenteler bakımından bir avantaj olarak görülebilirken, küçük ve orta ölçekli gemi acentelerini ise menfi yönde etkilemiştir. Zira, küçük çaplı acenteler taban fiyat tarifesi üzerinden hizmet vermek istediğinde, diğer acentelerle rekabet edemedikleri için müşteri kaybetmektedirler. Taban fiyata uymamaları halinde ise cezai yaptırım ile karşılaşmaktadırlar. Bunu aşmak için acenteler uygulamada, gerçekte düşük fiyat uygulamakta, ancak suni bir takım fatura ve işlemlerle aldıkları ücreti tarifeye uygun hale getirmeye çalışmaktadırlar.

Konunun önemi ve özelliği dolayısıyla bu çalışmada, gemi acente ücretlerine dair hukuki düzenlemeler incelenmekte, ücret tarifesinin niteliği, ücret tarifesine uyulmamasının yaptırımları ve yaptırımlara karşı itiraz yolları açıklanmaktadır.

***Anahtar Kelimeler** Gemi Acente Yönetmeliği, gemi acentesi kavramı, asgari gemi acente ücreti, gemi acenteleri arasında rekabet, acenteler hakkında yaptırımlar ve itiraz.*

SHIP AGENCY TARIFF AND SANCTIONS TO BE APPLIED IN CASE OF VIOLATION OF THIS

ABSTRACT

The concept of agency and the principles by which the agent is governed are included in detail in the Turkish Commercial Code. In the Code it has also

* Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi İ.İ.B.Fak. İşletme Bölümü, Ticaret Hukuku ABD. Öğretim Üyesi

been specified that there are special regulations in the law concerning the fields such as transportation, maritime trade, insurance and tourism. Due to the unique characteristics of the maritime trade, special arrangements have been made at various dates regarding the ship agents carrying out important activities related to navigation. An arrangement has recently been made regarding the ship agents by the latest bylaw dated 5/3/2012. After the ship agents are defined, the principles related to the requirements for qualification, permit certificates and services of the ship agents have been determined in the said Regulation.

The prices, which should be applied by the ship agents and the sanctions to be imposed if the said requirement is not fulfilled have also been determined in the Regulation so issued. Whilst this regulation related to prices may be deemed as an advantage on the part of large scaled agents, affected adversely the small and medium sized ship agents. As a matter of fact, the small sized agents lose their customers if they want to render service based on the minimum price tariff since they cannot compete with the other agents. If they fail to comply with the minimum price, then they are subject to penal sanction. In order to cope with this problem, the agents apply low price in fact however, try to arrange this price to comply with the tariff, through obtaining false invoices and carrying out false transactions.

Due to the importance and nature of the subject, the legal regulations concerning the ship agent's fees, nature of the price tariff, sanctions to be imposed in case of failure in complying with the price tariff and the means of objection to such sanctions are explained in this study.

Keywords: Ship agent bylaw, concept of ship agent, minimum ship agent fee, competition among the ship agents, sanctions concerning agents and means of objection.

1. GİRİŞ

Acentenin ticari ilişkilerdeki rolü ve önemi nedeniyle, acentelik kavramı ve acentenin tabi olduğu esaslar eski Türk Ticaret Kanunu'nda olduğu gibi, yeni Kanunda da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununun (TTK)¹ 102/1. maddesinde acente: “Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimse”

---

¹ 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu 13 ocak 2011 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 14 şubat 2011 günü 27846 sayılı resmi gazete'de yayımlanmış ve 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

olarak tanımlanmaktadır². TTK'nın 102/3. maddesinde ise, taşıma, deniz ticareti³, sigorta⁴, turizm gibi alanlara ilişkin özel düzenlemelerin saklı olduğu belirtilmektedir.

Nitekim, deniz ticareti sahasında faaliyet gösteren gemi acenteleri 2001 yılından beri yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Yürürlükteki 05/03/2012 tarihli Gemi Acenteleri Yönetmeliği (GAY), acentelerin yeterlik şartlarını ve hizmet esaslarını belirlemekte ve izin belgelerini düzenlemektedir. Yönetmelikte gemi acentesi: “*Yaptıkları anlaşmalarla gemi sahibi gerçek veya tüzel kişiler ile kaptan, işleyen veya gemi kiralayanın nam ve hesabına hareket eden ve üçüncü kişi ve kuruluşlara karşı bunların haklarını koruyan, bu çerçevede yaptıkları iş ve işlemlerde kendi kusurları dışında sorumlu tutulamayan kişi veya kuruluş*” olarak tanımlanmıştır. GAY’da yapılan tanıma göre, gemi acenteliği yapabilecek kişiler, gerçek ya da tüzel kişi olabilecektir⁵. Yönetmelikte ayrıca, denizcilik uygulamasında sık karşılaşılan koruyucu acente ve tali acente kavramlarına da yer verilmiştir⁶.

Genel olarak acentelik faaliyetinde bulunan kişilerin hakları ve borçlarının belirlenmesinde, TTK’daki hükümler uygulanacaktır. TTK’da yer alan acentenin sahip olduğu hakların başında ücret hakkı gelmektedir⁷. Acente

² Acenteler hakkında geniş bilgi için bkz. KAYA Arslan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Acentelik, b. 1, İstanbul 2013, KAYIHAN Şaban, Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi, b. 4, Ankara 2011

³ *TK. Md. 116/1 hükmü anlamındaki bağımsız bir acentenin charter sözleşmesindeki kloz (Gencon 76 Kloz 13 ve Gencon 94 Kloz 14) ile tayin edilmesi aynı zamanda taşıyan ile acente arasındaki acentelik sözleşmesinin akdedilmesini söz konusu etmektedir.* Bkz. ÜLGENER M. Fehmi, *Çarter Sözleşmeleri – I*, İstanbul 2000, s. 550

⁴ Sigorta acenteliği hakkında bkz. KENDER Rayegan, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, b. 11, İstanbul 2011, s. 120 vd., YAZICIOĞLU Emine, Sigorta Aracıları Hukuku-I, İstanbul 2010

⁵ 2012 tarihli Gemi Acenteleri Yönetmeliğinin 2. maddesinde, Yönetmeliğin, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre kurulmuş ve Deniz Ticaret Odalarında kaydı bulunan ve gemi acentesi olarak faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişileri kapsadığı ifade edilmiştir.

⁶ “*Acente kavramı TTK m. 116’da unsurları gösterilmek suretiyle tanımlanmıştır; başka bir tanımlı olarak, ayrı bir acente kavramı yaratılamaz. Burada belirtilmesi gereken hukuki bir esas vardır: Acentelik müessesesi, temel kanun olan ticaret kanununda düzenlenmiştir. Denizcilik faaliyetleri için başka acente kavramı yaratılamaz. Şu halde yönetmelikte Ticaret Kanunu hükümlerine göre acenteliğin temel kuralları ve niteliğine aykırı hükümler konamaz, sadece konunun özelliği gereği bazı ayrıntılar düzenlenebilir.*” Bkz. KENDER Rayegan, *Deniz Acenteliği Yönetmeliği Taslağı Hakkında*, Deniz Hukuku Dergisi, Yıl 4, Sa. 3-4, s. 3, http://turkishmla.org/Dergiler/DHD_Yil_4_Sayi_3-4.pdf,

⁷ TTK gerekçesinde, “*AET’nin 18/12/1986 tarihli ve 86/653 sayılı yönergesi çerçevesinde, AB üyelerinin acente hukukları hem uyumlaştırılmış hem de modernleştirildiği, yönergenin önem taşıyan düzenlemeleri, acentenin ücreti, korunması, fesih süreleri ve yabancı acentele-*

ücretinin miktarı kural olarak acentelik sözleşmesi ile belirlenmektedir⁸. Buna karşın gemi acente ücretleri yasal bir tarife ile belirlenmiş ve acente tarafından alınacak ücretin, tarifede gösterilenlerden aşağı olamayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, asgari ücretlere uyulmaması yaptırıma bağlanmıştır.

Denizcilik sahasında faaliyet gösteren acentelerin belirlenen ücret tarifelerini uygulamalarının zorunlu tutulması, özellikle küçük çaptaki acentelerle, diğer acenteler arasındaki rekabeti küçük ölçekli acenteler aleyhine olumsuz yönde etkilemiştir. Ortaya çıkan bu olumsuz durumun etkilerinden kaçınmak isteyen acenteler, asgari ücret tarifesinin altında fiyat uygulamaya ve bunu gizlemek için fiktif bir takım işlemler yapmak suretiyle, tarifedeki fiyatla, gerçekte uygulanan düşük fiyat arasındaki farkı telafi etmeye çalışmaktadırlar. Ancak, bu durumda da kambiyo mevzuatından kaynaklanan bir takım engellerle karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, söz konusu tarifenin dışında bir fiyat uygulayan acentelerin tarife dışındaki işlemleri diğer acentelerce şikayet konusu edilebilmekte ve bu durumda haklarında yaptırım uygulanması söz konusu olabilmektedir.

Bu nedenle ücret tarifesi, uygulamada gemi acenteleri bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Konunun denizcilik sektörü bakımından önemi ve özelliği dolayısıyla bu çalışmada, gemi acente ücretlerine dair yasal düzenleme incelendikten sonra, bu ücret tarifesinin niteliği, ücret tarifesine uyulmamasının kambiyo mevzuatı açısından sonuçları, uygulanacak yaptırımlar ve yaptırımlara karşı itiraz yolları açıklanacaktır.

2. YASAL DÜZENLEME

Gemi acenteleri hakkındaki yasal düzenleme 2001 yılından beri yönetmeliklerle yapılmaktadır. Bu konuda ilk aşamada, “Deniz Acenteliği Yönetmeliği Taslağı” Denizcilik Müsteşarlığı tarafından hazırlanarak sektöre paylaşılmıştır⁹. Ardından, 2001 tarihli Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe konulmuştur. Ancak, sık aralıklarla çok sayıda yönetmelik yürürlüğe

---

re ilişkin olduğu, bu konuların AB'ye üye ülkelerde reform konularını oluşturduğu, bazı AB ülkelerinde acentenin hakları arasında, özellikle ücret hakkında ilgi çekici genişlemeler olduğu, Almanya'da 1989 değişikliğiyle, bazı şartlara bağlı olarak, acente sözleşmesinin sona ermesinden sonra yapılan sözleşmeler dolayısıyla da ücret ödenmesi kabul edildiği” ifade edilmektedir.

⁸ TTK m. 115: “Sözleşmede hüküm yoksa ücretin miktarı, acentenin bulunduğu yerdeki ticari teamüle, teamül de mevcut değilse hâlin gereğine göre o yerdeki asliye ticaret mahkemesince belirlenir”.

⁹ GAHY öncesinde Denizcilik Müsteşarlığı tarafından hazırlanan taslak “Deniz Acenteliği Yönetmeliği”nin değerlendirilmesi için bkz. KENDER, Deniz Acenteliği Taslağı s. 1-15

konulmuş ve bu yönetmeliklerde de kısa süre içerisinde muhtelif değişiklikler yapılmıştır. Gemi acenteleri ile ilgili hazırlanan yönetmelikler kronolojik sıra ile şunlardır:

- 2001 tarihli “Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik (GAHY)”¹⁰,
- 2001 tarihli “Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”¹¹,
- 2005 tarihli “Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik”¹²,
- 2005 tarihli “Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik”¹³,
- 2011 tarihli “Gemi Acenteleri Yönetmeliği (GAY)”¹⁴.
- 2011 tarihli “Gemi Acenteleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik”¹⁵,
- 2012 tarihli “Gemi Acenteleri Yönetmeliği”¹⁶.

¹⁰ 20/05/2001 tarih ve 24407 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/05/20010520.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/05/20010520.htm>

¹¹ 28/11/2001 tarih ve 24597 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/11/20011128.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/11/20011128.htm>

¹² 31.10.2005 tarih ve 25982 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?Home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/10/20051031-1.htm/20051031.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/10/20051031-1.htm>, 2005 tarihli GAHY hakkında değerlendirmeler için bkz. ALGANTÜRK LIGHT Didem, Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik İle Getirilen Düzenlemeler Ve Değerlendirme, AÜEHFD, C. X, Sa. 1-2, 2006, s. 261-276, (http://www.erzincan.edu.tr/birim/Hukuk/Dergi/makale/2006_X_11.pdf, erişim 30 Temmuz 2013), KARA Hacı, Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğin Deniz Ticaretine Etkileri, (Dünya Gazetesi, Perşembe Rotası, 19 Ocak 2006)

¹³ 19.03.2008 tarih ve 26821 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080319.htm/20080319.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080319.htm>

¹⁴ 02.06.2011 tarih ve 27952 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110602-1.htm/20110602.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110602-1.htm>

¹⁵ 02.12.2011 tarih ve 28130 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111202-10.htm/20111202.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111202-10.htm>

¹⁶ 05.03.2012 tarih ve 28224 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120305-3.htm/20120305.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120305-3.htm>

Aslında, 2001 tarihli GAHY'nin ilk halinde gemi acente ücreti ile ilgili herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Gemi acente ücretleriyle ilgili düzenleme, GAHY'de 28/11/2001 tarihinde yapılan değişiklikle gerçekleştirilmiştir. Yapılan değişiklikle, GAHY'nin çalışma esasları başlıklı 9. maddesine ek 2. fıkra ilave edilmiştir. Ek 2. fıkrada; “*Acenteler verdikleri acentelik hizmetlerinde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanarak Resmî Gazete’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe giren “Gemi Acenteliği Hizmetleri Ücret Tarifesi” hükümlerine uymak zorundadırlar. Tarifedeki ücretler taban ücretler olup, acente tarafından alınacak ücret, tarifede gösterilenlerden aşağı olamaz*” denilerek, acentelerin bir ücret tarifesine uymaları ve fiili durumda uygulanacak ücretin de bu tarifedeki tutarlardan aşağı olamayacağı kararlaştırılmıştır.

Acente ücretlerinin miktar ve oranları GAHY’de belirtilmediğinden, ücret tarifeleri tebliğlerle belirlenmiştir. Günümüze kadar geçen zaman aralığında gemi acenteliği ücretleri aşağıdaki tebliğlerle belirlenmiş olup bunlar:

- 1987 tarihli “Gemi Acenteliği Hizmetleri Ücret Tarifesi”¹⁷,
- 1994 tarihli “Gemi Acenteliği Hizmetleri Ücret Tarifesi (İç ticaret 1994/1)”¹⁸,
- 1994 tarihli “Gemi Acenteliği Hizmetleri Ücret Tarifesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İç ticaret 1994/2)”¹⁹,
- 1994 tarihli “Gemi Acenteliği Hizmetleri Ücret Tarifesi Tebliğinin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İç Ticaret 2000/1)”²⁰,
- 2004 tarihli “Gemi Acentelik Hizmetleri Ücret Tarifesine İlişkin

---

¹⁷ 27.11.1987 tarih ve 19647 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/08/20000821.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/08/20000821.htm>

¹⁸ 14.01.1994 tarih ve 21818 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21818.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21818.pdf>

¹⁹ 02.04.1994 tarih ve 21893 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21893.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21893.pdf>

²⁰ 21.08.2000 tarih ve 24147 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/08/20000821.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/08/20000821.htm>

Tebliğ (İç Ticaret: 2004/1)²¹

- 2008 tarihli “Gemi Acentelik Hizmetleri Ücret Tarifesine İlişkin Tebliğ (İTİG: 2008/1)”²².

Konunun ayrıntılı bir şekilde ortaya konulması bakımından, yönetmelik ve tebliğlerin gemi acente ücretlerini düzenleyen hükümleri aşağıda açıklanacaktır.

3. GEMİ ACENTE ÜCRET TARİFESİNİN NİTELİĞİ

Ücretlerin niteliği hususunda sadece 2001 tarihli GAHY hüküm içermekte ve bu hükümde; gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesindeki ücretlerin taban ücretler olduğu, acente tarafından alınacak ücretlerin tarifede gösterilenlerden aşağı olamayacağı ve acentelerin verdikleri hizmetlerde ücret tarifesi hükümlerine uymak zorunda olduğu ifade edilmektedir.

2001 tarihli GAHY’den sonra yürürlüğe konulan yönetmeliklerde, ücret tarifesine uyulmasının zorunlu olduğuna dair hükümlere yer verilmişse de bu tutarların; asgari mi, azami mi, yoksa tavsiye niteliğinde mi olduğu açıkça belirtilmemiştir²³. 2012 tarihli Yönetmeliğin 11/1(c) maddesinde benzer

²¹ Gemi Acentelik Hizmetleri Ücret Tarifesine İlişkin Tebliğ (İç Ticaret: 2004/1) Deniz Ticaret Odaları tarafından 5590 sayılı Kanun ve 2567 sayılı Kanunla değişik 5 inci maddenin (p) bendi gereğince hazırlanarak, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’na yürürlüğe konulmuştur. 08.01.2004 tarih ve 25340 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040108.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040108.htm>,

²² TOBB Kanuna istinaden Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanan Gemi Acentelik Hizmetleri Ücret Tarifesine İlişkin Tebliğ (İTİG: 2008/1) 10/03/2008 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. 10/03/2008 tarih ve 26812 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080310.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080310.htm>

²³ 2005 tarihli GAHY’nin “Çalışma esasları ve gemi acenteleri ücret tarifesi” başlığı altında 21. maddesi 2. fıkrasında: “Gemi acenteleri verdikleri acentelik hizmetlerinde, belirlenen ve onaylanan gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesi hükümlerine uymak zorundadırlar.” denilmekte, devamla 21. maddenin 3. fıkrasındaki: “Gemi ve taşınan eşya/yolcuya ilişkin her türlü vergi, resim, harç, pul giderleri ile gemi ve yükün mevzuata uygun olmaması nedeniyle ödenmesi gereken giderler; navlun tahsili ve havale giderleri, donatan, işletmeci veya kaptanın onayı alınmak suretiyle donatan, işletmeci ve gemi personeli adına yapılan her türlü ödeme acentelik ücretine dahil değildir.” ifadesiyle hangi ücretlerin acente ücreti kapsamında olmadığı belirtilmektedir.

2008 tarihli Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 11. maddesi ile GAHY 21 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: “Gemi acenteleri, özel ve ticari yatılara verdikleri hizmetler hariç olmak üzere, acentelik hizmetlerinde belirlenen ve onaylanan gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesi hükümlerine uymak zorundadırlar”. Yapılan bu değişiklikle özel ve ticari yatılara verilen hizmetlerin, acente ücret tarifesi dışında olacağı düzenlenmiştir.

şekilde, “*gemi acenteleri 8/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi uyarınca yayımlanan gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesiyle ilgili tebliğ hükümlerine uymak zorundadırlar*” denilmektedir. Bu maddeyle gemi acenteliği hizmetlerine ilişkin ücret tarifesinin, 5174 sayılı Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği İle Odalar Ve Borsalar Kanunu (TOBB Kanunu)’nun 12/1(p) maddesine²⁴ göre belirleneceğini belirtilmekle beraber, madde ücretin niteliği hususunda bir açıklama içermemektedir.

Bugüne kadarki yönetmeliklerde, gemi acentelerinin uygulayacağı ücretin niteliği yani ücret tarifesinin azami mi yoksa asgari mi olduğunun belirtilmemesine karşın, ücret tarifelerinin düzenlendiği 2004 tarihli Tebliğin²⁵ 2. maddesinde, Tebliğ ile acentelik hizmetlerine dair ücretlerin asgari düzeyinin belirlendiği ve bu ücretlerin taban ücret olduğu ifade edilmiştir.

Aynı şekilde, 2004 tarihli Tebliği yürürlükten kaldıran 2008/1 sayılı Tebliğ’in 7. maddesinde de, “*Bu Tebliğe ekli cetvellerde gösterilen miktarlar, taban ücretlerdir. Alınacak ücretler, bu Tebliğde belirtilen cetvellerdeki ücretlerden aşağı olamaz*” denilmek suretiyle, Tebliğe ekli cetvellerde gösterilen miktarların, taban ücret olduğu belirtilmiştir.

Bu yasal düzenleme bağlamında, ücretin taban ya da diğer deyişle asgari ücret olarak belirlenmiş olmasının hukuka uygun olup olmadığını değerlendirmek gerekecektir. Hukukumuzda, gerçek ya da tüzel kişilerin asgari bir ücret tarifesini uygulamakla mükellef tutulabilmesi, bu konuda bir zorunluluk öngörülebilmesi için, her şeyden önce bu zorunluluğun ancak bir kanun ile veya dayanak kanununda açıkça belirtilmesi kaydıyla bir yönetmelikle düzenlenmesi gerekmektedir. Asgari ücret zorunluluğuna dair mevcut yasal düzenlemelerin de bu yönde olduğu görülmektedir²⁶.

2011 tarihli GAY’ın 24/1. maddesi “Gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesi” başlığı altında ücretleri düzenlemektedir. Bu maddeye göre: “*Gemi acenteliği hizmetlerine ilişkin ücret tarifesi, tebliğ ile belirlenir*”. Bu madde ile gemi acenteliği hizmetlerine ilişkin ücret tarifesinin bir tebliğ ile belirlenmesi hükme bağlanmıştır.

²⁴ GAY ile atıf yapılan TOBB Kanunu 12. maddesi Odaların görevlerini düzenlemektedir. 12. maddenin (p) bendi ile, “*Deniz acenteliği hizmet ücret tarifelerini hazırlamak ve Bakanlığın onayına sunmak*” Odaların görevleri arasında sayılmıştır.

²⁵ 1. maddesinde Tebliğin amacının, “*Türkiye Karasularında, iç sularında ve nehirlerinde sefer yaparak yük ve yolcu taşıyan veya Türk Boğazları’ndan geçen deniz taşıt ve araçlarının acentelik hizmetlerini ifa eden gemi acentelerinin hizmet ücret tarifesinin belirlenmesi*” olduğu ifade edilmiştir.

²⁶ 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m. 164 (Avukatlık ücreti), 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu m. 46 (Serbest muhasebeci mali mü-

Halbuki, Yönetmeliğin 11/1. maddesi dışında, gemi acentelerinin bir ücret tarifesi uygulaması gerektiğine dair herhangi bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Konuyla ilgili 5174 sayılı TOBB Kanununda ise Odaların görevleri düzenlenmekte ve 12/p maddesinde (önceki 5590 sayılı Kanun m. 5/p)²⁷, “Deniz acenteliği hizmet ücret tarifelerini hazırlamak ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığının tasdikine sunmak”, Odaların görevleri arasında sayılmaktadır. Yani, TOBB Kanunu uyulması zorunlu bir asgari ücreti düzenlememektedir. Dolayısıyla, gemi acente ücretlerinin asgari bir ücret olduğu ve ücret tarifesinde belirlenenden aşağı bir tutarın belirlenemeyeceğine dair herhangi bir kanunda hüküm bulunmamaktadır.

Ayrıca, 2012 tarihli GAY’daki ücret tarifelerine uyulmasına ilişkin 11/1(c) maddesinin kapsamı Tebliğ ile genişletilmiş ve 2008 tarihli Tebliğin 7. maddesinde, bu Tebliğe ekli cetvellerde gösterilen miktarların, taban ücret olduğu ifade edilmiştir. Genel olarak kanunlar hiyerarşisi bakımından, böyle bir düzenlemenin de hukuka aykırı olduğu görülmektedir.

Bahse konu hukuka aykırılıklar bir yana, bu şekildeki bir düzenleme rekabet hukukumuz açısından da aykırılık teşkil etmektedir. Konuyla ilgili Rekabet Kurulu’nun verdiği bir karar bu aykırılığı açıkça teyit etmektedir. Şöyle ki, Rekabet Kurulu’nun verdiği kararda, “Vapur Donatanları ve Acenteleri Derneği’nin almış olduğu kararlar ile üyesi teşebbüsleri önceden belirlenen asgari free-in/free-out ücretlerine uymaya zorladığı, ayrıca konteynır sayısı ve konteynır terminallerinin bulunduğu coğrafyalar itibariyle pazarın paylaşıldığı, dolayısıyla 4054 sayılı Kanun’un ihlal edildiği” iddiası ile yapılan şikayet üzerine verdiği 27/10/2004 tarihli kararın gerekçesinde: “Öte yandan, acentelerin takip ettikleri free-in/free-out hizmetlerine ilişkin ücretler ile ilgisi bulunmamakla birlikte, yapılan inceleme esnasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan, 8.1.2004 tarih, 25340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2004/1 sayılı “Gemi Acentelik Hizmetleri Ücret Tarifesine ilişkin Tebliğ” in ekinde yer alan ve Tebliğ’in 4.maddesi (g-1) bendinde “acentelik ücreti” olarak tanımlanan ücret tarifelerinin

şavirlik veya yeminli mali müşavirlik ücreti), 4458 sayılı Gümrük Kanunu geçici m. 6/10, (Gümrük müşavir ücreti) ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği Üyelerinin değerlendirme hizmet ücreti), Elektrik Mühendisleri Odası En Az Ücret Ve Mesleki Denetim Uygulama Esasları Yönetmeliği (dayanak 6235 sayılı Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği Kanunu)

²⁷ 8.3.1950 tarih ve 5590 sayılı “Ticaret Ve Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Deniz Ticaret Odaları”, “Ticaret Borsaları” Ve “Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları Ve Ticaret Borsaları Birliği” Kanunu”, 18.5.2004 ve 5174 sayılı TOBB Kanunu m. 103 ile yürürlükten kaldırılmıştır.

asgari ücret tarifeleri olduğu anlaşılmıştır. Tebliğ'e dayanak teşkil eden 5174 sayılı Kanun'un 12.maddesi (p) bendi, Deniz Ticaret Odası'na ücret tarifeleri hazırlayarak Bakanlığın onayına sunma görevini vermektedir. Ne var ki ne 5174 sayılı ne de 5590 sayılı Kanun'da "asgari" ücret tarifesi bahsedilmektedir. Kanun koyucu ilgili merciyeye ücret tarifesi hazırlama ve Bakanlık onayına sunma görevi vermiş, fakat bu tarihenin asgari ücret tarifesi olmasını zorunlu kılmamıştır. Bu çerçevede bahse konu tarifelerin "tavsiye niteliğinde" ücret tarifeleri olarak düzenlenmesi suretiyle, Tebliğ'in 4054 sayılı Kanun'un mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülü ve gelişmesinin sağlanması amacı ile uyumlu hale geleceği, bu bakımdan gerekli ve yararlı görülen Tebliğ'de belirtilen şekilde yapılacak değişiklik konusunda Kanun'un 27. maddesinin (g) bendi kapsamında değerlendirilmek üzere ilgili Bakanlığa görüş bildirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır". denilmektedir²⁸. Sonuç olarak Rekabet Kurulu bahse konu kararıyla, Acente Ücret Tarifesinde yer alan ücretlerin "tavsiye ücret niteliğinde" değerlendirilmesinin, rekabet hukuku açısından uygun olacağı kanaatine varmıştır.

2012 GAY'da acentelerin Tebliğ ile belirlenen ücret tarifesine uymakla yükümlü olduğu, konuya dair 2008 tarihli Tebliğde ise acentelik ücretleri asgari ücret olarak belirlendiğine göre, bu ücret asgari bu ücret tarifesinin uygulanmamasının herhangi bir cezai yaptırıma tabi olup, olmadığını tespiti önem arz etmektedir. Yaptırımlarla ilgili düzenlemeler, 20012 tarihli GAY ve 2008 tarihli Tebliğ hükümleri çerçevesinde incelenecektir.

4. ÜCRET TARİFESİNE UYULMAMASININ YAPTIRIMLARI

Acentelik ücret tarifesine uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımlar incelendiğinde, 2012 tarihli GAY ve 2008 tarihli Tebliğde hükümler bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla, 2012 tarihli GAY ve 2008 tarihli Tebliğde uygulanması öngörülen cezai yaptırımların da değerlendirilmesi gerekecektir.

A-) 2012 Tarihli Gemi Acenteleri Yönetmeliği'ne Göre Uygulanacak Yaptırımlar

2012 tarihli GAY'ın gemi acentelerinin sorumluluklarını düzenleyen 11/1 (c) maddesi gereğince gemi acenteleri, "Gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesiyle ilgili tebliğ hükümlerine uymak" zorundadır. Bu tarifeye

²⁸ Rekabet Kurulunun 27/10/2004 tarih, 2004-4-125 Dosya ve 04-69/980-238 Karar Sayılı kararı, <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarar1007.pdf>

uyulmamanın yaptırımı da GAY 14/1. madde ile belirlenmiştir. Bu maddeye göre, “*ücret tarifesine uymayarak 11/1 (a), (b) ve (c) maddesi hükümlerine aykırı hareket ettiği tespit edilen acentelerin faaliyetleri 15 gün, tekrarı halinde 30 gün süre ile durdurulur*”. Böylece, ücret tarifesine aykırı davranan acentelerin 15 gün süreyle faaliyetten men edilecekleri ve bunun tekrarı halinde uygulanacak yaptırım süresinin iki katına çıkarılacağı kabul edilmiştir.

Ayrıca, 15/1(d) maddesiyle, “*14 üncü maddenin birinci fıkrasına göre uygulanan yaptırımları müteakip sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin*” yetki belgelerinin iptal edileceği ve 15. maddenin 2. fıkrasında da, “*yetki belgesi iptal edilen veya faaliyetleri durdurulan acentelere ait bilgilerin İdarenin internet sitesinde duyurulacağı, ayrıca, yetki belgesi iptal edilen acentelere ait bilgilerin ilgili diğer kurum ve kuruluşlara İdare tarafından bildirileceği*” yaptırımı öngörülmüştür.

Yetki belgesi bu şekilde iptal edilen acentelerin, yeniden faaliyete başlama şartları ise 16. maddede yer alan: “*15 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen durumlardan dolayı yetki belgesi iptal edilen acenteye, iki yıl boyunca yeniden yetki belgesi düzenlenmez*” ifadesi ile ağır bir yaptırıma tabi tutulmuştur.

B-) Gemi Acentelik Hizmetleri Ücret Tarifesine İlişkin Tebliğ’e Göre Uygulanacak Yaptırımlar

2012 tarihli GAY’ın 21. maddesi gereğince gemi acentelerinin, acentelik hizmetlerinde belirlenen ücret tarifelerini uygulamak zorunda oldukları, ücret tarifesinin ise en son 2008 tarihli Tebliğ ile düzenlendiği yukarıda açıklanmıştı. Tebliğ ile belirlenen ücretlerin altında hizmet satanlar ve alanlar hakkında, Tebliğin 10 uncu maddesinde belirtilen cezai yaptırımların uygulanması gerekecektir.

Tebliğde gösterilen cetvellerdeki ücretlerin altında hizmet satanlar ve alanlar hakkında uygulanması öngörülen cezai yaptırımı düzenleyen 10. maddeye göre, “*gemi acenteliği faaliyetinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler; bu Tebliğde belirtilen esaslar ile ekte sunulan taban ücret tarife cetvellerini uygulamakla yükümlüdür. Bu Tebliğ ekinde belirtilen taban ücretlerden aşağı hizmet alınamaz ve satılamaz. Bu uygulama dışına çıkanlar; diğer mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 5174 sayılı TOBB Kanununun 87 ve 93 üncü maddelerine istinaden Deniz Ticaret Odaları tarafından cezalandırılacaktır*”²⁹.

²⁹ 2004 tarihli Tebliğde ise Tebliğ’in Cezai Hükümler Başlıklı 10.maddesinin c bendinde, 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu’nun 1. maddesine istinaden yayımlanan 32

Görüldüğü üzere tebliğin kapsamı, GAY'a göre daha geniş tutulmuş ve sadece acentelik hizmetini verenlerin değil, hizmetten yararlananların da yaptırımı tabi olacakları düzenlenmiştir. Tebliğdeki düzenlemede her ne kadar bu Tebliğin, “*Türkiye Karasularında, iç sularında ve nehirlerinde sefer yaparak yük ve yolcu taşıyan veya Türk Boğazları'ndan geçen deniz taşıt ve araçlarına uygulanacağı*” belirtilmişse de, hizmeti alan yabancı bir şirket olduğunda, yabancı bu şirkete disiplin yaptırımı uygulamak mümkün olmayacağından, burada hizmeti alanlar kapsamında, cezai yaptırımı muhatap kişilerin sadece Türk gerçek ve tüzel kişiler olacağı anlaşılmaktadır.

Tebliğin atıfta bulunduğu TOBB Kanununun 87. Maddesi, “Disiplin Suç ve Cezaları” başlığı altında “disiplin yaptırımlarını”, 93. maddesi de, “Para Cezalarını” düzenlemektedir. TOBB Kanununun 87. maddesi ile disiplin cezaları; uyarı, kınama, Üyelikten geçici çıkarma ve Üyelikten uzun süreli çıkarma şeklinde düzenlenmiştir.

TOBB Kanununda kınama müeyyidesi; “*mesleki tutum ve davranışlarında kusurlu sayıldığı için ilgili üyeye bir yazıyla bildirilmesi*” olarak tanımlanmış ve kınama cezasını gerektiren fiil ve haller 6 bent halinde sayılmıştır³⁰. Kanunda düzenlenen fiil ve haller incelendiğinde bunlar arasında, “tarifelere uyulmaması” fiilinin yer almadığı, bununla ilgili herhangi bir cezai yaptırım öngörülmediği görülmektedir.

TOBB Kanununda Disiplin suç ve cezaları hakkındaki esasların Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesi hükme bağlanmıştır. TOBB Kanunundaki hüküm gereğince, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; 02/03/2005 tarih ve 25743 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Oda ve Borsa Üyelerine Verilecek Disiplin ve Para Cezaları İle Disiplin Kurulu ve Yüksek Disiplin

---

Sayıli Kararın (“Karar”) 21. maddesi uyarınca cezai işlem yapılacağı düzenlenmiştir. Bu hüküm çerçevesinde Bakanlık, “ilgili kişilerin faaliyetlerini kısmen veya tamamen, geçici veya sürekli olarak durdurmaya veya müteakip işlemleri teminata bağlamaya, gerektiğinde bu teminatı kısmen veya tamamen Hazine’ye gelir olarak kaydetmeye veya haklı veya mücbir sebeplerin var olması halinde teminatları kaldırmaya” yetkilidir.

³⁰ TOBB Kanunu madde 87/b: “*Kınama; mesleki tutum ve davranışlarında kusurlu sayıldığı için ilgili üyeye bir yazıyla bildirilmesidir. Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır: 1) Üyesi olduğu odanın, borsanın veya Birliğin itibarını zedeleyici asılsız yayında bulunmak, 2) Müşterisine veya iş sahiplerine karşı taahhütlerini yerine getirmemek, 3) İş ilişkisinde bulunduğu kişiler hakkında haksız ithamda bulunmak, 4) Satışa arz olunan malların niteliği veya miktarı bakımından gerçeğe aykırı beyanda bulunmak, 5) Nizami olmayan ölçü ve tartı aletlerini bilerek kullanmak.*

6) İki yıl içinde birden fazla uyarı cezasını gerektirecek bir davranışta bulunmak, 7) Organ seçimlerinin düzen içinde ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacıyla, hakimin ve seçim sandık kurulunun aldığı tedbirlere uymamak”.

Kurulu Hakkında Yönetmelik”i yürürlüğe koymuştur³¹. TOBB Kanunu ile Disiplin Yönetmeliği karşılaştırıldığında, Kanunda yer almayan fiillerin Disiplin Yönetmeliğinin 5/b. 8 ve 9’da düzenlendiği görülmektedir. Disiplin Yönetmeliğinin 5/b. 9 maddesindeki “*ilgili mevzuatta kınama cezası ile cezalandırılması öngörülen fiil ve hallerde bulunmak*” hükmünün yeni bir suç ihdas etmediği, diğer ilgili mevzuatta (-eğer var ise-) düzenlenen suçlara atıfta bulunduğu, bu nedenle Kanun kapsamının aşılmadığı ileri sürülebilecektir. Buna karşın, Yönetmeliğin 5/b. 8 maddesindeki, “*mal ve hizmetlere ilişkin azami fiyat tarifelerini bulundurulması gerekli yerlerde bulundurmamak veya bu tarifelere uymamak*” fiilinin Kanunda yer almadığı, Yönetmelikle yeni bir suç ihdas edildiği açıktır.

Bir diğer ifadeyle, mal ve hizmetlere ilişkin azami fiyat tarifelerini bulundurulması gerekli yerlerde bulundurmamak veya bu tarifelere uymamak, fiiline Kanunda yer verilmemiş iken, kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak ve bunlara aykırı olmamak kaydıyla çıkarılan Yönetmelikte, bahse konu bu fiilinin de kınama cezası gerektiren bir eylem olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Halbuki, TOBB Kanununun 87. madde son fıkrasında “*Bu maddede düzenlenen cezalar disiplin kurulunun teklifi üzerine meclis tarafından verilir*” denilmektedir. Dolayısıyla, Disiplin suç ve cezaları hakkındaki esasları belirleyen Yönetmeliğin de bu sınırlar içerisinde kalması gerekmektedir³².

Bu hükümlerin uygulanmasıyla ilgili yaşanan gerçek bir olayı; hem yukarıda izah olunan hükümlerin uygulanmasını, hem de Deniz Ticaret Odasının ve TOBB’un konuya yaklaşımlarını göstermesi bakımından burada zikretmek faydalı olacaktır.

Bahse konu bu olayda, gemi acentesi olarak çalışan bir şirket, müşterileri armatör tarafından 23/9/2008 tarihinde Irak petrolünü yüklemek üzere gelecek bir tanker için acente tayin edildiklerini, tarifeye uygun proforma hazırlayarak armatöre gönderdiklerini, geminin tarife uyarınca acentelik ve

---

³¹ 02/03/2005 tarih ve 25743 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050302.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050302.htm>

³² Yönetmeliklerin de idari bir işlem olmaları nedeniyle hukuka aykırılıklarından dolayı iptali talep edilebilir. Bu konudaki davanın Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren 60 gün içerisinde açılması gerekmektedir. Şu kadar ki, süresinde iptali istenmemiş bir yönetmelik hükmünün uygulanması üzerine, yapılan işlemlere karşı ilgililerin 60 gün içerisinde açacakları davada idari işlemin iptali istenebileceği gibi, söz konusu yönetmelik hükümlerinin de iptali talep edilebilir.

gözetim ücretlerinin, toplam Euro 10,259 (7,225x1,42 ABD Doları) olduğunu, ancak 15/9/2008 tarihinde armatörün; toplam acentelik ücreti olarak diğer bir acenteden 4,283 ABD Doları teklif aldığını ve bu nedenle teklifi veren şirkete işi verdiklerini kendilerine bildirildiğini, bu şekilde acentelik ücretinden yüzde 60'lık indirim yapılmasının gayri kanuni olduğu iddiası ile düşük ücret uygulayan acenteyi, hakkında yasal işlem yapılması talebiyle İstanbul Ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri (İMEAK) Deniz Ticareti Odası'na şikayet etmiştir. Bunun üzerine Deniz Ticareti Odası şikâyet edilen denizcilik şirketinin yazılı savunmasını istemiştir. Deniz Ticareti Odası Meclis Disiplin Kurulu 27/01/2009 tarihli toplantısında, şikayete konu şirketin, mesleki tutum ve davranışlarında kusurlu sayıldığına, bu nedenle kınama cezası verilmesine karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararı Oda Meclisince de onanmıştır.

Yapılan itiraz üzerine, TOBB Yüksek Disiplin Kurulu'nun 16/4/2009 tarihli toplantısında alınan karar ile İMEAK Deniz Ticaret Odası'na verilen kınama cezasında isabet bulunmadığından bahisle, söz konusu cezanın kaldırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde: "...teziye soruşturmasına esas fezlekede maddi unsur mal ve hizmetlere ilişkin azami fiyat tarifesine göre azami tarifeden %60 indirim yapıldığı nitelemesi olduğu, bu hususun 4054 sayılı Rekabetin Korunması hakkındaki Kanun hükümleri karşısında suç izafesine gerekçe olamayacağı, Tacirin azami fiyatları aşmamak kaydıyla daha alt noktalarda fiyat belirlemesinin serbest rekabet işleyişinin gereği bir durum olduğu, Fezlekede diğer tacirleri tüketiciyi veya üçüncü kişiyi, sunulan mal ve hizmetin kalitesinde aldatıcı bir yön bulunduğu dair bir niteleme bulunmadığı, Ayrıca yerel disiplin soruşturması incelenmesi ve belge toplama yönüyle eksiklikler içerdiği ifade edilmiştir³³.

Bu karardan da anlaşıldığı üzere, Deniz Ticaret Odası tarifedeki ücretin altında bir ücret uygulanmasını cezalandırılması gereken bir fiil olarak kabul ederken, bir üst itiraz mercii konumundaki TOBB ise ücret tarifesini azami fiyat olarak kabul etmekte ve bu tutardan indirim yapılmasını hukuka aykırı saymamaktadır.

---

³³ Şikayete konu olan bu olay, yargıya intikal etmediğinden, herhangi bir yerde yayımlanmamıştır.

5. GEMİ ACENTE ÜCRETLERİNE UYULMAMASI VE KAMBIYO MEVZUATI

Gemi acenteleri yabancı gemilere de hizmet vermektedir. Bundan dolayı, acentelerin tahsil ettikleri ücret ve masraflarla ilgili olarak, 2008 tarihli Tebliğde kambiyo mevzuatına atıfta bulunmaktadır. Tebliğin 6. maddesine göre: “Türkiye limanlarına sefer yapan veya Türk Boğazlarından geçen gemilerin acentelik, koruyucu acentelik, komisyon, primaj, gözetim, liman ücretleri ile diğer masrafların tamamının, peşin olarak gemi acenteliği yapan gerçek ve tüzel kişilerin hesabına gelmesi zorunludur. Türk limanlarına tarifeli veya düzenli sefer yapan gemilerin liman masraflarının ödenmesi işlemlerinde, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun ile Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar uyarınca yayımlanan “Görünmeyen Muameleler Tebliği” hükümleri uygulanır”.

Kambiyo mevzuatında, görünmeyen işlemler, 1567 Sayılı “Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu”nun 1. maddesine istinaden yayımlanan “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar”ın³⁴ 10 ve 11. maddelerinde düzenlenmiştir³⁵. Kambiyo mevzuatı gereğince Türkiye’de yerleşik kişilerin yurtdışında yerleşik kişilere yaptıkları hizmet ve işlemler “hizmet ihracatı” hükmündedir. Gemi acenteleri bu kişiler için veya bunlar adına yurt içinde yapmış oldukları hizmetler karşılığı dövizleri, dışarıda yerleşik kişiler nam ve hesabına gider karşılığı olarak harcama yaparlar. Uluslararası alanda her türlü mal ve hizmet ihraç veya aracılık edenler,

³⁴ <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/mevzuat/DISILISKILER/32sayilikarar.htm>

³⁵ Resmi Gazete’nin 11 Ağustos 1989 tarihindeki nüshasında yayımlanan 32 Sayılı Karar hükümleri (10 ve 11. maddeler) aynen yürürlüğünü korumaktadır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’a ilişkin birçok düzenleme yapılmıştır. Bir kısmı yürürlükten kaldırılan bu tebliğlerden 2008-32/34 Sayılı Tebliğ’de görünmeyen işlemlerle ilgili herhangi bir ayrıntılı düzenleme maddesi bulunmamaktadır. Tebliğin ‘usul ve müşterek hükümler’ başlıklı 16. maddesi birinci fıkrası Merkez Bankası genelgesine tebliğ hükmü statüsü kazandırmak için konulmuştu. “Madde 16- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kararlar ve bu kararlara ilişkin tebliğler uyarınca Merkez Bankasınca çıkarılan genelgeler tebliğ hükmündedir...” Bu madde hükmünden hareketle Merkez Bankası’nın I-M genelgesinin başlığında 2008 – 32/34 Sayılı Tebliğe gönderme yapılmıştır. Genelgeye ‘tebliğ’ hukuki statüsü kazandırılmıştır. Resmi Gazete’nin 03.07.1991 tarih ve 20918 Sayılı nüshasında yayımlanan Tebliğin başlığı şöyledir: “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nın 2008 – 32/34 tebliğine ilişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genelgesi” Tebliğin birinci bölümü Türk Parası, döviz, kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin hükümlerdir. İkinci bölüm tebliğ hükümleri görünmeyen işlemler hakkındadır. BAKOVA Raif, Kambiyo Mevzuatı, b. 1, Eskişehir 2012, s. 120, (<http://ds.anadolu.edu.tr/eKitap/TIC207U.pdf>, erişim 22 Temmuz 2013)

bu işlemlerden doğan alacaklarını bu kanun hükümleri gereğince yurda getirmekle yükümlüdürler³⁶.

Bu nedenle, bir an için Acente Ücret Tarifesindeki yaptırımlardan kaçınmak için acentenin ücret tarifesine göre fatura düzenleyip, gerçekte ise daha düşük ücret tahsil edilmesi durumunda döviz hesaplarının yasal süre içerisinde kapatılması gerekecektir. Bunun kapatılmasında başvurulacak yöntemlerden biri olarak terkin işlemi yapılması düşünülebilecektir. Bu şekilde terkin işlemi yapılması halinde de, mevzuat açısından usulüne uygun kapatma yapılmış kabul edilebilecektir. Hesapların kapatılmasında gerek bu yola başvurulması, gerekse başka bir yol izlenmesi konuyu sadece kambiyo mevzuatı açısından çözecektir. Ancak, acentelik ücret tahsilatlarının düzenli olarak Tebliğ’de belirtilen rakamların altında kalması halinde, bu çözüm oluşabilecek riski ortadan kaldırmayacaktır. Kaldı ki, kambiyo hesaplarının üçüncü şahıslardan döviz transferi ya da terkin suretiyle kapatılması, gereken tahsilatların müşterilerden yapılmadığı konusunda da bir karine teşkil edebilecektir. Bu nedenle, muhasebe kayıtlarında, hem faturaların hem de tahsilatların Tebliğ’e uygun olarak yapıldığının ispat edilebilir durumda olması gerekecektir.

6. YAPTIRIMLARININ UYGULANMA ESASLARI VE İTİRAZ

TOBB Kanununun 89. ve Disiplin Yönetmeliğinin 6. maddesi gereğince Oda ve Borsa Yönetim Kurulları, ihbar veya şikayet üzerine ya da davranışı doğrudan öğrenmesi halinde resen on gün içinde disiplin soruşturması açılması hususunda karar vermek zorundadır.

Oda ve Borsa Disiplin Kurulları, yönetim kurulunun soruşturma açılmasına dair kararının kendilerine iletilmesinden itibaren en çok iki ay içinde suç oluştuğuna kanaat getirerek ceza önermek veya suç oluşmadığına ve dolayısıyla ceza gerekmediğine ilişkin karar vermek zorundadır. Lüzumu halinde bu süre yönetim kurulu kararı ile uzatılabilir. Disiplin soruşturması en geç bir yıl içinde sonuçlandırılır. Nihayet, disiplin soruşturmasının her halde, eylem ve davranışın gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde açılması gerekmektedir.

---

³⁶ *Türkiye ekonomisinde liberalleşme çalışmalarının başladığı 1983 yılından itibaren 28 ve 30 Sayılı Karar’larda görünmeyen işlemler ile ilgili kısıt ve yasaklamalar da kaldırılmıştır. Halen 32 Sayılı Karar, 2008 – 32/34 sayılı Tebliğ ve Merkez Bankası I-M genelgesinin belirlediği ilke ve usuller uygulanmaktadır. Görünmeyen işlemlerin yurt dışına yapılan hizmetler ve yurt dışından sağlanan hizmetler olarak iki yönü vardır. Türkiye’de yerleşik kişiler tarafından verilen hizmet ve gider karşılıklarının yurda getirilmesi esastır ve serbestçe kullanılabilir.* BAKOVA, s. 137

TOBB Kanununun 92. ve Disiplin Yönetmeliğininin 14. maddesine göre İlgililer, Oda ve Borsa disiplin kurulunun veya meclisinin disiplin cezası verilmemesine ilişkin kararları ile meclis tarafından verilen uyarma cezası dışındaki disiplin cezalarına karşı tebellüğ tarihinden itibaren on beş gün içinde (postada geçen süreler itiraz süresine dahil edilmez), itiraz edenin kimliği, adresi ve imzası bulunan bir dilekçe ile Yüksek Disiplin Kuruluna³⁷ itiraz edebilir.

İlgililer, Oda ve Borsa meclisi tarafından verilen disiplin cezalarına ve itiraz üzerine Yüksek Disiplin Kurulu tarafından verilen kararlara karşı tebellüğ tarihinden itibaren altmış gün içinde idari yargı yoluna başvurabilir. İdari yargı yoluna başvurulması verilen disiplin cezasının uygulanmasını durdurmaz. Yüksek Disiplin Kurulunun disiplin cezasının onanmasına veya kaldırılmasına dair kararlarına karşı ise taraflarca tebellüğ tarihinden itibaren altmış gün içinde idari yargı yoluna başvurulabilir.

7. SONUÇ

Gemi acentelerinin tabi oldukları esaslar ile verdikleri hizmet karşılığında alacakları ücretin ne şekilde belirleneceği yönetmeliklerle düzenlenmiş ve bu konuda en son 2012 tarihli GAY yürürlüğe konulmuştur. GAY'a göre gemi acentelerinin alacakları ücretler, TOBB Kanunu m. 12/p gereğince, Odalarca belirlenecektir. Bu kapsamda, Türkiye Karasularında, iç sularında ve nehirlerinde sefer yaparak yük ve yolcu taşıyan veya Türk Boğazları'ndan geçen deniz taşıt ve araçlarının acentelik hizmetlerini ifa eden "Gemi Acenteleri"nin hizmet ücret tarifesinin belirlenmesi amacıyla, 2008 tarihli Tebliğ yayımlanmıştır. Tebliğ ile belirlenen tarifeye uyulmaması halinde ise yaptırım uygulanması kabul edilmiştir. Bu çalışmamızda yer alan açıklamalar ışığında varılan sonuçları özetleyecek olursak:

1-) 2012 tarihli GAY ile gemi acentelerinin acentelik ücret tarifesini uygulamak zorunda oldukları hükme bağlanmıştır. Ancak, ücretlerin niteliği konusunda 2001 tarihli GAHY dışındaki yönetmeliklerde düzenleme yapılmamıştır. Buna karşın yürürlükte bulunan 2008 tarihli Tebliğde, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş ve Deniz Ticaret Odalarına kayıtlı olarak faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin verdikleri acentelik hizmetleri ücretlerinin asgari düzeyinin belirlendiği ifade edilmiştir.

---

³⁷ Disiplin Yönetmeliği madde 30: "Yüksek Disiplin Kurulu, Birlik (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) Genel Kurulu tarafından delegeler arasından yargı gözetiminde ve gizli oyla dört yıl için seçilen altı üyeden oluşur. Aynı sayıda yedek üye seçilir".

2-) Asgari ücret tarifesine uyulmaması halinde, hizmet satanlar ve alanlar hakkında 5174 sayılı TOBB Kanunu'nun 87 ve 93 üncü maddelerine istinaden Deniz Ticaret Odaları tarafından cezai yaptırım uygulanması gerekecektir. Ancak, Tebliğde asgari ücretten bahsedilmesine karşın, Oda ve Borsa Üyelerine Verilecek Disiplin ve Para Cezaları İle Disiplin Kurulu ve Yüksek Disiplin Kurulu Hakkında Yönetmelikte cezalandırılacak fiil; *“Mal ve hizmetlere ilişkin azami fiyat tarifelerini bulundurulması gerekli yerlerde bulundurmamak veya bu tarifelere uymamak”* şeklinde belirlenmiş ve asgari ücretten değil, azami ücretten bahsedilmiştir.

3-) Bu nedenle, cezai yaptırım uygulanmasını gerektiren fiillere dair Disiplin Kurulu Yönetmeliğindeki düzenleme, yönetmeliğin yasal dayanağını oluşturan 5174 sayılı TOBB Kanunundaki düzenlemenin kapsamını aştığından, yönetmeliğin bu hükmü hukuki dayanaktan yoksundur. Ancak, yönetmeliğin yayımından itibaren 60 gün içerisinde iptal istemi ile dava açmak mümkün olsa da bu süre aşılmıştır. Bu durumda, süresinde iptali istenmemiş olsa da bir yönetmelik hükmünün uygulanması üzerine, yapılan işlemlere karşı ilgililerin 60 gün içerisinde açacakları davada idari işlemin iptali istenebileceği gibi söz konusu yönetmelik hükümlerinin de iptali talep edilebilir. **A y r ı c a** , Oda disiplin kurulu kararlarına karşı itiraz üzerine, TOBB Yüksek Disiplin Kurulunun vereceği kararlar somut olaya özgü verilen münferit kararlardır. Bu nedenle, mevcut düzenlemeyi değiştiren genel ve bağlayıcı nitelikte bir karar değildir. Bununla birlikte, bu kararların benzer bir olayda emsal bir karar şeklinde delil olarak sunulması mümkündür.

4-) Hukukumuzda göre asgari ücretin hiyerarşik olarak kanuni bir dayanağının bulunması gerekmektedir. Halbuki, ne yürürlükteki 5174 sayılı TOBB Kanununda, ne de yürürlükten kaldırılan önceki 5590 sayılı Kanun'da uygulanması zorunlu asgari ücretten bahsedilmemektedir. Bu ise gemi acentelerinin asgari ücretin aşağısında bir ücretle hizmet veremeyeceklerine dair 2008 tarihli Tebliğ hükmünün hukuka aykırı olduğunu göstermektedir. Hukuka aykırı bu durumun giderilmesi bakımından yasal düzenleme yapılmalıdır.

5-) Mevcut düzenleme rekabet hukukumuz bakımından da aykırılık teşkil etmektedir. Bundan dolayı Rekabet Kurulu da, ücret tarifesinin mecburi değil, tavsiye niteliğinde düzenlenmesi gerektiği yönünde karar vermiştir.

6-) Gemi acentelerinin verdikleri hizmet, kambiyo mevzuatı bakımından görünmeyen işlemler kapsamında hizmet ihracatı olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla acentelik hizmetinden kaynaklanan ücret alacaklarının

belgelendirilmesinde tahsili ve kullanımında kambiyo mevzuatı hükümlerine uygun davranmakla mükelleftirler.

Kanaatimizce gemi acente ücretlerinin bir başka hizmet sektöründe olmadığı kadar bu kadar girift mevzuat hükümleri düzenlenmesi yerinde değildir. Acentelik ücretlerinin geçmişten gelen alışkanlıklarla düzenlenmeye devam edilmekle kalmayıp, ücretlerin uygulanmasının da disiplin yaptırımları ile zorunlu tutulması günümüz serbest rekabet şartları ile bağdaşmamaktadır. Ücretler serbest piyasa şartlarında arz-talep dengesinde serbestçe belirlenebilmelidir. Bu nedenle mevzuattaki aykırılıklar giderilmeli ve ücretler bir tarife ile belirlense bile tarifedeki miktarlar tavsiye niteliğinde olmalıdır.

KAYNAKÇA

- ALGANTÜRK LIGHT Didem, Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik İle Getirilen Düzenlemeler Ve Değerlendirme, AÜEHFD, C. X, Sa. 1-2, 2006, s. 261-276, http://www.erzincan.edu.tr/birim/Hukuk_Dergi/makale/2006_X_11.pdf
- BAKOVA Raif, Kambiyo Mevzuatı, b. 1, Eskişehir 2012, <http://ds.anadolu.edu.tr/eKitap/TIC207U.pdf>
- KAYA Arslan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Acentelik, b. 1, İstanbul 2013
- KAYIHAN Şaban, Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi, b. 4, Ankara 2011
- KARA Hacı, Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğin Deniz Ticaretine Etkileri, (Dünya Gazetesi, Perşembe Rotası, 19 Ocak 2006)
- KENDER Rayegan, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, b. 11, İstanbul 2011
- KENDER Rayegan, Deniz Acenteliği Yönetmeliği Taslağı Hakkında, Deniz Hukuku Dergisi, Y. 4, Sa. 3-4, s. 1-15, http://turkishmla.org/Dergiler/DHD_Yil_4_Sayi_3-4.pdf
- YAZICIOĞLU Emine, Sigorta Aracıları Hukuku-I, İstanbul 2010
- ÜLGENER M. Fehmi, Çarter Sözleşmeleri – I, İstanbul 2000
- Rekabet Kurulu Kararı, <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarar1007.pdf>

BOŞ